

**FITOPREPARATLARNING ZAMONAVIY TIBBIYOTDAGI
AHAMIYATI**

**Yodgorxo’jayeva Diyoraxon
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
Tibbiy va 131ermenta fanlar kafedrası
Sayidaliyeva Feruza Avazxanovna
tibbiy va 131ermenta kafedrası dotsenti, PhD.**

Annotatsiya.

Bu tezis fitopreparat haqida bo’lib, ularning ta’rifi, tasnifi, farmakologik ta’sir mexanizmi hamda organizmga ta’siri, tibbiyotdagi o’rni haqida qisqacha to’xtalib o’tilgan.

Kalit so’zlar: Fitopreparat, dorivor o’simliklar, klinik amaliyot, alkaloid, flavonoid, glikozid, 131ermen.

Kirish.

Hozirgi kunda dunyo bo’ylab sintetik preparatlar va ularning zararli oqibatlari ko’payayotgan bir paytda odamlar nojo’ya ta’siri kamroq bo’lgan tabiat hosilalariga murojaat qilishmoqda. Ayniqsa fitopreparatlarga. Fitopreparatlar – o’simliklarning turli qismlari asosida tayyorlanadigan dori vositalari. Ular davo va profilaktika maqsadlarida ishlatiladi. Ko’pchilik fitopreparatlar 131ermenta aktiv qo’shimcha sifatida ham qo’llanilishi mumkin. Bugungi kunda sintetik tibbiyot rivojlanib borishiga qaramay, fitopreparatlarga qiziqish yuqoriligicha qolmoqda. Bu esa fitopreparatlarning davolash va profilaktikadagi 131ermen qo’llanilishiga imkon yaratmoqda. Fitopreparatlarning uzoq tarixi zamonaviy farmakologiyada yangi dori vositalarini hosil qilish uchun muhim. Fitopreparatlar o’z navbatida bir nechta xil tasniflanadi. Masalan a) dorivor o’simliklarning aynan qaysi qismi ishlatilishiga ko’ra(ildizi, bargi, guli, mevasi, poyasi; b) farmakologik xossalariga ko’ra (yallig’lanishga qarshi, 131ermentati, 131ermenta, o’t haydovchi, immunostimulyator, spazmolitik, 131ermenta); c) qabul qilinishiga ko’ra(ichki – kapsula, damlama va boshq, tashqi – 131ermentati, mazlar va boshq., ingyatsion – efir moylari, mikroklizma).

Fitopreparatlar qayerga, qanday ta’sir etishi uning qaysi dorivor o’simlikdan tayyorlangani hamda o’simlik o’z tarkibida qanday modda tutishiga bog’liq. Shunga ko’ra fitopreparatlarning mexanik ta’siri bir necha xil guruhlariga bo’linadi. 1. Alkaloidlar – (morfin, kofein, nikotin, 131ermenta kabilar) nerv sistemasiga ta’sir ko’rsatib, og’riqsizlantiruvchi va spazmolitik 131ermen ko’rsatadi. 2. Flavanoidlar – (kvertsetin, rutin kabilar) antioksidant, yallig’lanishga qarshi, qon-

tomir tizimini rag'batlantiradi. 3. Glikozidlar – (digoksin, gitoksin, selanid kabilar) kardiotonik va antiaretmik xususiyatga ega. 4. Tanin – (eman po'stlog'I, gilos kabilar) dezintoksikasiyaovchi, mahalliy yallig'lanishga qarshi. 5. Saponinlar – (jenshen, qizilmiya kabilar) fermentativ, virusga qarshi, immunostimullovchi ta'sir.

Fitopreparatlar tabiat hosilalari bo'lganligi sababli kam ferment ta'sirga ega, toksiklik xususiyati kam, immunitetni rag'batlantirish xususiyatiga ega bo'lgani bilan bir qatorda bir qancha nojo'ya ta'sirlari ham mavjud. Ular antibiotik va o'smaga qarshi ferment yoki kariyesni davolash, parazitlarni yo'qotish xususiyatiga ega emas. Shunday bo'lsada, fitopreparatlardan kardiologiya, gastroenterologiya, nevrologiya, immunologiya, urologiya, ginekologiya kabi sohalarda profilaktik qisman davo maqsadida foydalaniladi.

Xulosa.

Fitopreparatlar tibbiyotda muhim ahamiyatga ega. Fitopreparatlarning yumshoqliligi, tabiiyliligi davo va profilaktikada ularning o'rnini yanada oshiradi. Shu bilan bir qatorda fitopreparatlarning ham qabul dozasi e'tiborli bo'lish kerak. Hozirgi kundagi texnologiyalarning rivojlanishi kelajakda fitopreparatlarning keng targ'ib qilinishiga zamin yaratadi.